

nobis poscit, ut sic nos sitiamus ad eum, quem admodum Psal. xli praedocuit, dicens: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Domini.*

SABBATO

Amor attractionis per sitim mortalem.

TERTIA vero sitis Christi in cruce fuit mortalis, quia in cruce mori ardentissime affectabat. O amor omnia vincens! quomodo superasti in bono Iesu omnem mentis et corporis cruciatum? Nam licet Divinitas ad solum tricenarium annorum numerum, vel circa, terminaverit mentis Iesu immensurables esse dolores, atque Corporis cruciatum, [in cruce] ad solum trium horarum restrinxit spatium; non tamen fuit charitas Christi horum arctatione contenta, nisi in quantum fuit divinae voluntati conformis: sed simpliciter et totaliter et libere, quantum ex se fuit, si divinae voluntati placuissest ab eo tantum pondus exigere, se obtulit pro toto aeterno; unde dilatavit vitam suam per desiderium ad quoddam infinitum vivere, et ad sustinendum infinitas mortes, perfecte se offerendo ad omnes rationes; de quibus infra dicemus in principali tertia parte huius sermonis. Et si voluntas reputatur pro facto in quocumque peccatore gratia informata, quando, scilicet, facultas abest, pro quanto et quasi infinitissimo sacrificio reputata et accepta fuit a Patre

talis amorosa voluntas in ipso homine Deo? Verae igitur reconciliationis sacrificium et nostrae redempcionis pretium infinitum plus beatissimae Trinitati placabile fuit, quam totius mundi culpae ei potuerint displicere.

252. Experciscere ergo, o anima mea, morte Christi redempta, et regnare charitati cordis Iesu, non solum pro trium horarum cruciatu, sicut actum fuit in patibulo crucis, sed pro toto amoroso affectu suea mentis, quo factus est Sacerdos et Pontifex *in aeternum secundum ordinem Melchisedech;* neque initium, neque finem habens, id est, non habens terminum in sua longitudine et latitudine charitatis.

DOMINICA III. POST EPIPH.

Amor consummationis corporalis.

SEXTUS inflammans amor Christi pendens in cruce fuit mirae consummationis: nam finis praecepti est charitas, et potissime charitas crucis; unde, Ioann. xv, Dominus ait: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis;* propterea subditur: *Quum accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est.* Triplex enim est consummatio amorosa, qua propter nos consummatur et perficitur omnis perfectio nostrae salutis. Prima est consummatio corporalis,

secunda est consummatio spiritualis, tertia est consummatio legalis.

254. Prima est consummatio corporalis, quae, scilicet, facta est in Incarnatione Dei Filii. Nam consummata sunt omnia quae praedixerunt, aut praenunciaverunt Prophetae: Christum venturum ad nos, nasciturum pro nobis, conversaturum nobiscum, et peracturum, docturum, dicturum, passurumque tanta pro nobis. Consummatae sunt enim in eius corpore tempore passionis omnes angustiae, omnes illusiones, omnes peregrinationes, omnes lassitudines, omnes fames, omnes sites, omnes vigiliae, omnes poenae, omnes lacrymae, omnia flagella, omnia sputa, omnia suspiria, omnia desideria.

255. Et si considerantur omnia Christi membra, omnia consummationem sui corporis manifestant: nam passus est in pedibus non solum confixione clavorum, sed etiam multa fatigatio itineris in sua vitae discursu, praedicando cum tanto labore, in tibiis supportando corpus in laboribus suis, in genibus procidendo ac genuflectendo, in cruribus corpus sustinendo, in omnibus iuncturis saepe multo labore lassatus, utpote tener et delicatus tam duris laboribus subditus, vigilando, et orando, praedicando, clamando, super dura stramenta iacendo, immo saepe in terra pernoctando, in deserto quadraginta diebus, et quadraginta noctibus [nec] lectum, nec domum habuit ad quietem, et saepe cum discipulis pauperibus et despectis fuit in multis locis viliter et austere receptus; immo aliquando reiectus: unde Luc. ix cap. ait: *quod Samaritae*

non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ierusalem. Sed generationis membra quae in nobis sunt pudoris in circumcisione dure fuerunt vulnerata. Membra autem intestina deservientia nutrimento afflita fuerunt, saepe indurata fame. Membra vero vitalia ac respirantia, sicut cor et pectoris concavum, et similia, extiterunt afflita in multorum suspitorum et gemituum assumptione pro salute nostra. Scapulae et costae corporis, lateraque, dorsum, et universaliter omnia membra dure in flagellatione fuerunt afflita, in qua superficies suae delicatae carnis, ac tenerae fuit dolorose dilacerata et sanguine rubricata. Brachia fuerunt dure ac stricte ligata, et, quantum credo, hinc, inde, ante, et post contumeliose retorta, tam in horto, quam in domo Cayphae, Annae, Pilati, atque Herodis; a quibus omnibus locis ligatus processit. Humeri fuerunt afflicti dura crucis portatione; et tunc credo collum fuisse afflictum chamo in eo apposito per quem ad maiorem contumeliam traheretur. Aures fuerunt replete opprobriis et clamoribus. Nares fuerunt afflictæ foetore horribili sputorum abominabilium Iudeorum; sed et facies sputis abominabilis deturpata fuit.

256. Nec inconveniens est etiam cogitare quod spuma illa immunda impluerint supra sacra labia eius. Genae et facies eius tota afflictæ et tumefactæ fuerunt tam alapis, quam percussionibus duris. Oculi fuerunt velatione confusi, fletu multiplici cavati ac multipliciter affliti, dum illas diabolicas facies hostium suorum aspiciebat spirantes in eum

iracundiae ignem. Vertex capitis dure fuit afflictus spinis et percussionibus. Demum, quum quodlibet membrum Christi acceperit passionis supplicium, lingua quoque non fuit immunis in amaro gusto abominabilis potus, tam felleo ante crucifixionem, quam nunc in potu aceti, ut sic in amaritudine omnia eius consummata sint membra; unde merito clamet: *Consummatum est.*

257. Consummata est igitur Christi vita secundum beneplacitum sui Patris; impletum est paternum imperium; perfectum est denique finale obsequium. *Consummavit* igitur, ut Gen. 11 cap., primus recitat Prophetarum: *Creator omnium Deus opera sua sexta die, et septima quievit ab omni opere quod patraret;* sic et Christus in cruce sexta die opera sua recreationis perfecit, et requievit sabbato in sepulchro. Perfecit Noe arcam in centum annis, quam in uno cubito consummavit, ut in ea salveretur humanum genus, ibi dumtaxat octo animabus humani generis reservatis. Consummavit Christus in cruce salutem totius humani generis, si merito iustitiae fuisse accepta in praecedentibus cunctis; similiter et suscepta in sequentibus singulis. Quam salutem in cruce, velut Noe in arca, totam omnium nostrum pro salute in unitate fidei consummavit, et consummationi consummatio opposita est in cruce.

FERIA SECUNDA

Amor consummationis spiritualis.

SECUNDA est consummatio spiritualis: duo nempe spiritualia in cruce consummata sunt: primo nequitia; nam in omni peccandi genere hominum malitia fit peior, et nihil est mali quod praetererit delinquendo; ut, praeter omnia illa sensualia et spiritualia mala que innumeris modis aguntur, etiam usque ad Dei negationem, et colendo idola et simulacula coelestis militiae, atque sydereae exhibuit cultum qui soli Deo debitus est. Sed post omnia haec, ut Psal. vii, praedixerat Propheta: *Consumetur nequitia peccatorum;* nunc haec nequitia consummata est, quoniam nulla maior nequitia, quam Dei Filium interficere, et zelum legis inflectere super eum. Sed quod crediderunt, penitus nequierunt. Nam etsi mortuus est semel ex carne, vivit tamen in aeternum ex Dei virtute: consummata est tamen nequitia peccatorum: non enim humana, seu malorum nequitia posset prolabi in peiora.

259. Secundo consummata est iustitia; quae quidem ex Dei bonitate ibi consummata est ubi nequitia consummationem accepit. Nam, Christo paciente atque moriente, sicut consummata est nequitia, non per terminum peccatorum, sed per excessum malorum operum; ita per Christum consummata est iustitia in opere redemptiois humanae per passionem mortis atque poenarum. Nam sicut peccatum,

quum consummatum fuerit, generat mortem, ut dicitur Iac. i cap.: *Sic mors Christi, quum consummata fuit, destruxit peccatum ipsum, aeternam generans vitam*; ut eodem tempore atque mysterio sit per excessum et nequitia per homines, et iustitia per Dei Filium consummata. Ipse enim semetipsum fecit nostram iustitiam, quum iniuste ad mortem condemnatus est.

FERIA TERTIA

Amor consummationis legalis.

TERTIA vero est consummatio legalis; nam in Christi passione et morte consummatae sunt omnes Scripturae, omnes figurae, omnes prophetae; insuper consummata sunt omnia praecepta, omnia promissa, omnia sacrificia. Consummatum est etiam testamentum novum.

261. Sed ut haec consummatio de Christo, de qua nunc loquimur, magis mentibus fidelium inclarecat, altius intendamus, ad Prophetias recurrentes veteres, ad quas, quum scriberet Apost. ix cap. ad Hebr. quamquam per modicum aliter in prophetia, aliter in Apostolo littera sonare videatur, sensus tamen potius quam littera capiendus est. Inquit recitans xxxi cap. Ier.: *Ecce, dies venit, dicit Dominus, et consummabo super dominum Israel, et super dominum Iuda testamentum novum.* Novum quidem testamentum a veteri multa distin-

ctione atque differentia discretum est; scilicet, datione, tempore, loco, causa, effectu, sacrificiis, caeremoniis, sacramentis, observationibus, traditionibus, promissionibus, ordine, dignitate, intelligentia, virtute, mysterio, executione, et fine. Quod praeceptum Christi Incarnatione peractum, Christi nativitate, vita, doctrina, promissione, testimonii, miraculis, sacramentis, et passione poenarum et mortis consummatum est; nam, ut ipse idem in ix cap. subdit: *Ubi enim testamentum est, necesse est mors intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis consummatum est; alioquin nondum vallet, dum vivit qui testatus est.*

262. Quamobrem Christus moriens clamat quod Testamentum novum consummatum, seu confirmatum est, scilicet, sua morte intercedente. Nam in veteri lege dispositio et firmatio testamenti erat in sanguine, et indulgentia, et remissione peccatorum, sicut Scriptura Levit. manifestat, et Apost. asserit ix cap. ad Hebr.: *Sic et novi testamenti confirmatio a Christo facta est in Sanguine sancto suo, melius clamante pro nobis, quam sanguis Abel, aut vitulorum, aut hircorum, aut quorumcumque animalium veteris Testamenti.* Proinde, quoniam non in pluribus oblationibus placitum erat Deo, nec expiabantur peccata in veritate, ut purgatio digna esset ad regnum; una oblatione sui ipsius ipse Christus omnia consummavit, ut ibidem x, Apostolus testatur, dicens: *Una enim oblatione consummavit in aeternum sanctificatos.*

263. Consuetudo quidem Regum, Procerum emun-

di est impressione signi, sive sigilli in fine appositi, facere fidem scriptis in quibus suis obsecutoribus atque commilitonibus dona, seu praemia largiuntur, et ex appositione illa consummata fertur merita, seu grata largitio: ita et Christus testamentum novum vitae agendum haereditatisque supernae, crucis passione signavit, et firmavit in illo contenta appositione signi asperrimae crucis, in qua voluntarie ab apparitoribus mortis se permisit affigi.

264. Has igitur tres consummationes ipse David spiritu propheticō longe ante se vidisse testatur, Psal. cxviii, dicens: *Omnis consummationis vidi finem.* O quam longa sententia brevis verbi! in quo quidquid est a Deo decretum, quidquid est Patribus repromissum, quidquid in Scripturae decursu scriptum, quidquid est utile et superabundans ad salutis nostrae pretium, quidquid potest cogitari ad exprimentium amoris excessum, quidquid potest fieri ad gloriosum obtinendum triumphum in brevi verbo sit mirifice consummatum.

FERIA QUARTA

Amor mirae reductionis omnium in Deum.

SEPTIMUS autem inflammans amor Christi pendens in cruce fuit mirae reductionis, scilicet, omnium, in Deum; quia per crucem Christi amore rose fuit levatum signum in nationes et popu-

los ad congregandum profugos Israel. Nam *Christus mortuus est, ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum*, sicut Ioann. xi cap. ait. Et quia hic est omnium ultimus finis, scilicet, ut sit Christus omnia in omnibus, propterea Iesus clamans voce magna, dixit: *Pater, in manus tuas commendabo spiritum meum;* in quibus sacratissimis verbis ostendit Evangelista tria quae in Christo moriente considerare debemus, quibus omnes electos per amorem reduxit in Deum. Primo consideremus vigorem: secundo amorem: tertio dolorem.

266. Primo consideremus Christi vigorem; qui quidem patet per clamorem quem moriens in cruce emisit; in quo pervalide potentiam virtutis sua ostendit in statu in quo ceteri morientes vix possunt emittere modicum flatum; unde, quasi triumphali tuba certaminis victoriam manifestans, ostendit quod dolens vicebat, patiens superabat, derelictus debellabat, et moriens triumphabat contra aeras potestates. Ecce quod infirmitas Dei virtutem atque firmitatem diaboli usquequa subvertit. Propterea Apostolus, I Cor. 1, ausus est dicere: *Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.* Sed ego audacter addam quod infirmum est Dei, fortius est daemonibus. Nam et daemones infernales ad vigorem tanti clamoris non solum territi, sed etiam totaliter sunt devicti atque prostrati.

267. Secundo consideremus Christi amorem quem nobis Christus moriendo monstravit; ait enim: *Pater, in manus tuas commendabo spiritum meum;* in hoc enim omnium electorum suorum spiritum

causaliter et exemplariter ac sacramentaliter commendavit, et reddidit Deo Patri. In anima enim Christi unita per omnia Deitati certa notitia scriptae erant omnes animae suo Sanguine redimendae, quas ut animam suam ad aeternam gloriam dirigebat. Pro quibus in lacrymis et clamore valido exauditus est pro reverentia sua. Has siquidem, Patri animam suam recommendans, in ipsa omnes Patri suo altissimo recommendabat, atque omnes salvandas animas velut suam unam animam fecit, de qua Patri dixit: *Commendo spiritum meum*; facit enim verissima charitas, quod est alterius esse suum.

268. Proinde supereminens charitas Christi omnem salvandam animam suam animam faciebat. Reor quidem pia fide hoc caput pro corpore exorasse. Caput vero et corpus personam faciunt unam, cuius est anima una: hoc igitur sensu Christus orat, velut corporis Ecclesiae cum ipso capite Christo esset anima una, ut amoris eius vehementia unionis, charitatis, et fidei sacramento mystice dicat Christus Patri de spiritibus omnibus sibi adhaerentibus in veritate quasi de spiritu uno: *Commendo spiritum meum*; quia, secundum Apostolum I Cor. vi: *Qui adhaeret Deo unus spiritus est cum eo*. Velut apotheca quaedam rationalis et viva omnes praedestinatos scriptos habens Anima Christi fuit commendata Patri, ut non pro continente fuerit oratio facta, quia iam salvus erat, (comprehensor enim fuerat a conceptionis instanti) sed pro contentis emittebatur, ut passionis suae

et mortis meritum obtinerent; ut, quos Anima Christi praeteritos, praesentes atque futuros dilexerat, salvarentur; quasi fuerit Christus hamus piscationis aeternae, et tamquam sagena latissimae charitatis in marc praesentis saeculi a divinitate iactata, quae nunc ad littus Paterni pectoris reducitur cum omni multitudine electorum, unaque secum omnes intra paterna viscera collocavit. Dum expiaret in mortem, ineffabili perfundebatur amore Anima Christi, eo quod iussa paterna compleverat factus obediens usque ad mortem, quia liberaverat una morte sua innumeratas animas mortuas in peccatis¹ de illa tartarea potestate sub qua tenebantur invitae, ceterisque claudebatur aditus, ne iterum introirent, si ex fide venirent in meritum passionis. Tertio quoque consideremus Christi Domini nostri dolorem, quia *inclinato capite, emisit spiritum*. Inclinavit caput, magnum mysterium praeteritis et futuris. Erecta enim cervice commissum est unde multatus est; atque superba mente agitur unde contemptus est. Proinde moritur versus, capite inclinato, quia vultum defixit ad ima, sicut valefaciens impio mundo. Caput quoque inclinavit in morte in expiationem erectionis ad vetita, simulque suasit obedientiam, reverentiam docuit, humilitatem in operibus usquequa monstravit, quum, omni peracto mysterio, inclinato capite expiravit.

¹ Intellige de viatoribus qui a morte peccatorum, a morte aeterna, meritis Christi, liberati sunt, et in Veteri et in Novo Testamento.

FERIA QUINTA

Contemplatio ad pedes Christi crucifixi.

O anima mea, pretioso Christi Sanguine despontata, respice in faciem Christi tui, et vide speciosissimum forma prae filiis hominum non habentem speciem, neque decorum; quia vultus ille desiderabilis Angelis sua speciositas rubore, et virginali decore totus decoloratus, caligantibus oculis, in morte pallescit. O quis digne stupere queat illam tenebrosam eclipsim lumen oculorum gratiosissimorum benedicti Iesu? O organum Divinitatis, et psalterium veri David, et vox dulcissima Dei Patris, quis tibi interposuit silentium durissimae mortis, ut iam auribus corporis non liceat amplius audire concentum tuae dulcissimae melodiae? O pectus sacratissimum dulcis Iesu, paternae sapientiae contentivum armarium gratarum, quod insufflas in faciem creaturae spiraculum vitae, quis te privavit respiratione vitali? O sacratissimae manus, quae vestro salvifico tactu sanabatis infirmos, nec dignabamini pie leprosos contingere, quis vos tam crudeliter crucifixit? O pedes recti sanctorum gressuum, qui vestrae charitatis incessu virtutum omnium posteris vestigia reliquistis, quis vestrum tam crudeliter turbavit incessum? Quis ergo mundum privavit exemplo, et vos affixit crudeli patibulo? O Caro amantisimi iuvenis, a Spiritu sancto de castissimis vi-

sceribus Virginis Matris artificiose concepta, quomodo divulsa et dilacerata, livida et sanguine cruentata, affixa nunc manes in patibulo crucis?

270. Vae tibi, impia synagoga, quae, omni fera crudelior, vitam devorasti boni Iesu! qui tibi pater et sponsus et amantissimus filius a paterna charitate de regalibus sedibus missus est. Plange et tu, dolorosa Ierusalem, quae olim civitas sancta, nunc vero civitas homicidii, immo parricidii, quin potius Deicidii horrendo vocabulo nuncuparis. Assume lamentum super tuam crudelitatem, exute vestimentis iucunditatis tuae, induere cinere et cilicio. Non cessent oculi tui effluere fontes lacrymarum, quia in te Salvator tuus occisus est. Et tu, Domine sancte Pater, de sanctuario tuo, et de excelso coelorum habitaculo respice hanc sacrosanctam Hostiam, quam tibi offert Pontifex noster pro peccatis nostris, et esto placabilis super nequitia populi tui. Considera et tu, homo redempte, quis, qualis et quantus est hic qui pro te mortuus est; et vere omnium lapidum duritatem superabis si ad tanti remembrancem piaculi nec terrore concuteris, nec compassione afficeris, nec compunctione scinderis, nec pietate molliris.

FERIA SEXTA

Mundi horror in passione Christi.

SECUNDO contemplemur mundi horrorem. Horruit quidem tota machina mundialis tam immane scelus ab impiis perpetratum contra omnium conditorem, atque modis mysticis atque apertis lamentum sumpsit super scelere perpetrato. In signum igitur huius lamentationis *velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum, et terra mota est, et petrae scissae sunt, et monumenta aperta sunt.* Iam enim, sole obscurato manente, statim, Christo mortuo, signa plurima subsecuta sunt, ut perfidi homines signorum attestatione credere cogerentur qui Christo ex sua praedicatione credere noluerunt. Propterea non immerit totus hic insensibilis mundus sic colore suo privatus est, ut Creatori suo compati videretur, et in eius morte lugubre et funereum assumere vestimentum; et, sicut Hieron. ait, omnis creatura compatitur Christo morienti: sol obscuratur, terra movetur, petrae scinduntur, velum templi dividitur, sepulchra aperiuntur; solus miser homo non compatitur pro quo solo Christus patitur.

272. Evidem primum post Christi mortem Evangelistae signum asserunt templaris veli per medium scissionem, ut clarius elucescat quod, iam revealatis mysteriis, umbrisque fugatis, omnium Patrum

aenigmata, et oracula Prophetarum revelantur, quum morte Christus consummatus est.

273. Terrae motus etiam non immerito factus est, quum terrae Factor moreretur in terra. Tremuit terra, moriente Christo, ut sentiretur in universo terrarum orbe iniustitia mortis eius. Tremuit, ferre non valens quod plebs Iudaica sustinebat. Tremuit, velut pavens ad tam insolitas et impias passiones, ut omnium fidelium mentes credant et contremiscant, quoniam pro iniustis iustitia, pro impiis pius, pro peccatoribus sanctus, pro hominibus in carne passus est Deus.

274. Scissio vero saxorum sive petrarum, rerum insensibilium acclamatio fuit quia auctor vitae condemnatur iniuste; quumque homines in tali iniustitia pro veritate tacebant, petrae per scissuras, quasi per aperta labia, clamabant, et suo modo provocabant dura corda hominum, ut scinderentur, et recognoscerent eum, qui tales pro peccatoribus sustinuit passionem.

275. Monumenta siquidem mortuorum aperta sunt longe a remotis et de proximo defunctorum, et apparebant iam illa cadavera resoluta consumpta in pulpis, discompagnata in ossibus, et forte plura scatentia vermis. Et patebant oculis intuentium, omni remoto desuper lapide sepulturis illis dumtaxat, quorum cadavera erant integre atque in anima cum Domino surrecta. Sicque steterunt ab illa mortis hora, qua tremefaciens terrae motus intonuit, usque in horam qua Dominus, ab inferis rediens, reassumpto Corpore, in Corpore resur-

rexit, qui quidem cum Domino surrexerunt. Non enim intelligendum est cum Christo mortuo illico surrexisse, et post resurrectionem intrasse Ierusalem, ut apparerent multis; quia tunc Christus non esset *primogenitus mortuorum, et primitiae dormientium*: sed continuo Christo mortuo, factus est terrae motus, saxa sunt scissa, et aperta sunt monumenta, et post resurrectionem eius usquequa vulgatam, civitatem intraverunt, et multis apparuerunt.

SABBATO

SS. Matris compassio et multorum admiratio in mundi horrore.

QUONAMO autem putas materna viscera de novo conquassata fuisse compassionis affectu ad Filium morientem, quando sic vidit pro immanitate flagiti super ipsum flere luminaria coeli, terram sentiebat tremere sub pedibus suis, saxa durissima contra naturam perscindi, ac mortuorum tumulos aperiri? Ex quo non immerito concludere poterat quod bene decebat illum cordialiter flere, quem elementa insensibilia deplorant. In hac igitur secunda contemplatione mundani horroris tria etiam considerari oportet. Primo multorum admirationem, secundo multorum obduracionem, tertio multorum ablutionem. Primi admirati sunt secun-

dum naturam, secundi obdurati sunt secundum culpam, tertii abluti sunt secundum gratiam.

277. Primo quidem consideremus multorum admirationem; et de hoc Matth. subiungit, dicens: *Centurio, et qui cum eo erant custodientes, viso terra motu, et his quae fiebant, timuerunt valde, dicentes: Vere filius Dei erat iste.* Alius Evangelista ait: *Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Vere hic homo iustus erat.* Argumentabatur enim ex multis Centurio ut diceret Dei Filium, quem ut hominem cruci custodiebat affixum; nam solem contra naturam viderat obscuratum; audivit Christum, quod quidem natura negat homini continuo morienti, quum emisit spiritum, alta voce clamasse; senserat insolito motu pertremuisse terram; amplius in stuporem adduxerat patientia morientis, et firmitas memoriae in his quae loquebatur, quum indulgentiam postulavit pro his qui eum torquebant, et latroni paradisum promisit, et Matrem non morte perterritus discipulo commendavit: propterea aliquid fidei expressit, sed in maiori parte defecit, quum sub praeterito tempore ait: *Vere Filius Dei erat iste*¹: quasi credidisset Dei filia-

¹ Mitiorem sensum habet et requirit haec sententia. Van Steenkiste scribit: « Facile admitterem virum istum rotuman eo tempore nondum plene intellexisse totam vim istius tituli « *Filius Dei* », et citat S. Chrysostomum dicentem: « Quidam narrant hunc Centurionem postea in fide roboratum, martyrum fortiter subiisse ».

tionem solutam esse per mortem; perfectum quid expressisset, si dixisset: vere Filius Dei est iste. Si autem addatur verbum alterius Evangelistae dicentis: *Vere hic homo iustus erat.* Similiter et asseclae Centurionis tremefacti et admirantes dixerunt et meruerunt participes fieri orationis Christi orantis pro crucifixoribus suis.

278. *Et omnis turba Iudeorum, et qui simul aderant ad spectaculum istud, et videbant quae fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.* A saeculo et usque in saeculum non fuit tale spectaculum, quod tantus taliter moreretur; spectaculum magnum in quo desuper Pater, de terris Mater, Angeli, daemones, mortui, vivi, Patriarchae, Prophetae, amici et aemuli varia intentione spectabant. Percutiebant sua pectora tremefacti Iudei, verentes maiora pericula, non tamen Christo fide uniti, ut postulantes indulgentiam, pericula evitarent. Non enim erat illa percussio emendatio, sed solidatio scelerum commissorum. Revertebantur siquidem ad suum domicilium, non ad Deum¹.

279. Devota vero familia Christi, quamquam fragilis sexu, non recedebat. Crucifixo assistebat, excepta Virgine, fide carens², et animo timore ac dolore afflita. Dividebatur in situ, ut aliqua pars de prope quae adhaerebat ardenter, aliqua de longe prospectans adstaret. Propterea subditur:

¹ Alii aliter, et mitius.

² Intellige: mulieres illae, excepta Virgine Maria, *in fide imperfecte firmatae* adstabant.

Stabant autem noti eius a longe. Erant enim ibi mulieres multae quae secutae erant Iesum a Galilaea ministrantes ei; inter quas erat Maria Magdalena, et Maria Iacobi minoris, et Ioseph mater, et Salome mater filiorum Zebedaei, et aliae multae quae cum eo ascenderant Ierosolymam. Mulieres erant sequentes magistrum, cui tamquam pauperi et nihil habenti vitae necessaria quibus egere voluit de propriis facultatibus ministrabant, necnon et Virginem Matrem venerabantur, quam videbant super omnes foeminas virtutum omnium claritate pollentem. Hoc siquidem sequendi Filium aliis mulieribus praestabat audaciam. Ecce processores et magnates Dominum mundi tamquam turpiter mortuum lamentantes; ecce principes convenientes ad funus; ecce assistentes Reges tanto Domino morienti.

DOMINICA IV. POST EPIPH.

Multorum obduratio in mundi horrore.

SECUNDO consideremus multorum obduratio- nem. Multi nempe ex visis tam admirandis signis nec sunt corde compuncti, nec admiratione commoti; sed magis in sua pertinacia obdurati, ad obviandum humanis periculis insistebant. Unde notandum quod, Christo iam mortuo, supervivebant latrones, aut non talibus exactis poenis, aut quia